

ПІДПРИЄМНИЦЬКІ СТРУКТУРИ ТА ПІДПРИЄМНИЦЬКІ УНІВЕРСИТЕТИ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ДОСВІД СПІВПРАЦІ

В умовах глобалізації світової економіки різко підвищується нерівномірність економічного зростання та доходів між країнами, однією із ключових передумов для цього є рівень технологічного розвитку та впровадження інновацій. Рівень розвитку науки і техніки в країні безпосередньо впливає на соціально-економічний розвиток суспільства та рівень ефективності технологічних і виробничих процесів. Створення нових технологій відкриває шлях до виробництва нових товарів, які відіграють важливу роль у міжнародній конкурентоспроможності країн світу та створюють передумови для накопичення капіталу. У свою чергу зростання доходів країн світу дає їм можливість розвивати науку і технології та впроваджувати їх з більш високим рівнем ефективності в майбутньому. Економічне зростання – це збільшення обсягів реального ВВП, яке формує здатність економіки до реалізації своїх виробничих можливостей. Економічне зростання пов'язується з кількісною зміною обсягу виробництва і споживання валового внутрішнього продукту, а з погляду класичної економічної теорії економічне зростання є найважливішою складовою частиною розвитку держави [5]. Економічне зростання – це, по суті, основна макроекономічна мета, досягнення якої стимулює економічну систему до зростання національного доходу на одиницю населення з одночасним підвищенням рівня добробуту [5]. Воно відбудеться в результаті кількісної зміни обсягу виробництва і споживання валового внутрішнього продукту. Кількісна зміна обсягу виробництва, тобто його нарощення, можливе за умови інтенсифікації виробництва, в основу якого закладено нові технології виробництва. Цифрова економіка XXI століття стала найважливішим двигуном інновацій, конкурентоспроможності і економічного розвитку [1, с. 13]. Еволюційна зміна типу економічної системи вплинула на структуру світових ринків, ступінь та особливості їх трансформації, становленню нових галузей промисловості по всьому світі. Внаслідок чого відбувається процес поступового перетворення традиційних підприємств ринкової економіки на підприємницькі структури. Під підприємницькою структурою розуміють «добровільну інтеграцію самостійно функціонуючих суб'єктів господарювання різних організаційно-правових форм у єдину цілісну складну відкриту систему, що функціонує у глобалізованому середовищі з метою розробки та комерціалізації інноваційної продукції, що підвищує ефективність діяльності та прискорює

розвиток суб'єктів господарювання, що утворюють підприємницьку структуру» Завдяки потужній розвинутій структурі та акумуляції великих обсягів фінансових ресурсів підприємницькі структури здійснюють постійний інноваційний процес. Комерціалізація інноваційної продукції підприємницькими структурами може здійснюватися в двох напрямках [6]:

1. Створення інноваційної технології та винайдення інноваційної продукції окремим підрозділом підприємницької структури.

2. Співробітництво підприємницької структури з університетами та науково-дослідним центрами.

Перший напрям потребує створення науково-дослідних лабораторій, що утворюються як окремий підрозділ підприємницької структури, де й відбувається процес розробки нової продукції, організовується її тестове виробництво, проводяться ринкові випробування та інше. Наприклад, результатом ефективної роботи науково-дослідної лабораторії підприємницької структури Apple стало створення всесвітньо відомого мобільного телефону iPhone. Однак, для досягнення цього підприємницька структура повинна мати достатній рівень фінансування, що під силу тільки потужним структурам у формі ТНК і бути ізольованою від всього світу, надійно захищаючи комерційну таємницю нової розробки до її впровадження у виробництво.

Згідно другого напрямку підприємницька структура не може самостійно розробляти інноваційну продукцію, а переходить до інтеграційної співпраці з університетами та науково-дослідними лабораторіями. При такому підході саме університет виступає ядром сучасної інноваційної діяльності. Зазвичай основними розробниками інновацій були університети та науково-дослідні центри, але внаслідок недостатнього фінансування, особливо державного, такі структури в Україні щорічно зменшують інноваційну активність. Однак, світовий досвід доводить, що стійке економічне зростання не можливе без залучення університетів в технологічному, соціально-економічному та культурному розвитку. Підприємницька структура навпаки, має необхідні фінансові ресурси, але не має необхідного наукового рівня, досвіду, обладнання для проведення випробувань, фахівців, тощо. Тому в останні роки у світі спостерігається тенденція до об'єднання зусиль та налагодження співробітництва підприємницької структури з університетами та науково-дослідним центрами. В результаті такого

співробітництва створюється науковий центр при університеті або науково-дослідна лабораторія, де проводиться розробка нової інноваційної продукції, а фінансування досліджень здійснює підприємницька структура [2, с. 166]. За цим підходом підприємницькі структури відмовляються від інноваційного ізоляціонізму, виступаючи замовниками для наукових центрів, формуючи кластерні пули розробників з науково-дослідницьких інститутів для спільних робіт над певними проектами, залишаючи за собою диригентську функцію нагляду й управління [3, с. 50–52]. Університети отримують можливість готувати майбутніх фахівців-практиків вищого рівня, залучаючи студентів до реальних наукових досліджень та розробок.

Якщо до співпраці підприємницької структури та університету (або науково-дослідної лабораторії) приєднається держава, то таке інтеграційне партнерство вийде на найвищий рівень. Утвориться так звана «потрійна спіраль», модель якої запропонована професором Стенфордського університету і Центру досліджень у галузі підприємництва бізнес-школи Единбурзького університету Генрі Іцковичем. Головним ініціатором інтеграційної взаємодії в «потрійній спіралі» виступає держава, яка законодавчо, політично та економічно підтримує проривні наукові розробки та їх комерціалізацію. Університети, що стають системоутворюючими елементами інноваційного процесу, стають дослідницькими і переходять до моделі підприємницького університету. На відміну від класичних вузів підприємницькі університети поєднують освітню, науково-дослідницьку і комерційну діяльність і отримують від неї дохід, а також мають у своїй структурі об'єкти інноваційної інфраструктури. Тим самим університет вибудовує моделі підготовки фахівців-підприємців, які націлені, з одного боку, на підготовку і випуск поколінь інноваторів, а з іншого – на виробництво інноваційних ідей і продуктів для різних галузей економіки. Підприємницькі університети, займаючись освітою і науковими дослідженнями, вносять одночасно внесок у розвиток економіки країни через створення нових компаній в університетських інкубаторах, а держава виступає як венчурний інвестор на додаток до своєї традиційної законодавчої і регулюючої ролі. Наприклад, на сьогоднішній в США налічується понад 235 університетів, які можна віднести до категорії «підприємницький університет». Це заклади, що відносяться до I та II категорії за науковою класифікацією США. Серед них: Гарвардський університет, Єльський університет, Колумбійський університет, університет Берклі, Стенфордський університет, Массачусетський технологічний інститут, університет Мінесоти, Вісконсінський університет та інші, значна частина з яких займає перші місця в світових освітніх рейтингах. Підприємницькі університети стають

інтеграторами високотехнологічних і наукомістких підприємницьких структур на одній території і формування дослідницьких і технологічних парків, які об'єднують потенціал університету, бізнесу та інвестиційних організацій. Результатом є створення нових робочих місць, нових галузей промисловості і виробництво нових продуктів. Так, наприклад, в Стенфордському дослідницькому парку (Силіконова долина) сьогодні працює 150 компаній у сфері електроніки, програмного забезпечення та біотехнологій, в яких зайнято приблизно 23 тисячі чоловік [4].

Таким чином, інноваційні підприємницькі структури в співпраці з підприємницькими університетами і державою, як розробники і комерціалізатори наукових досліджень, стають ключовою ланкою розвитку економіки країни, забезпечуючи економічне зростання країни, формують її позитивний імідж на міжнародному рівні, в міжнародних рейтингах, зокрема в Щорічному рейтингу Всесвітнього банку «Doing Business».

ЛІТЕРАТУРА:

1. Апалькова В. В. Концепція розвитку цифрової економіки в Євросоюзі та перспективи України. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Менеджмент інновацій*. 2015. Вип. 4. с. 13
2. Інструменти та методи комерціалізації інноваційної продукції: монографія. За ред. д.е.н., проф. С. М. Ілляшенка, к.е.н., доц. О. А. Біловодської. Суми: ТОВ «Триторія». 2018. 382 с. С. 166–176.
3. Ліневич Ю. В. Залучення науково-дослідницьких центрів в процесі інтернаціоналізації інноваційної діяльності ТНК. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2010. Вип. 89 (Ч. II). С. 50–52.
4. Опыт формирования предпринимательских университетов в контексте модели «тройной спирали». *Капитал страны*. 2014. URL: https://kapital-rus.ru/articles/article/opyt_formirovaniya_predprinimatelskih_universitetov_v_kontekste_modeli_troj/
5. Рудевська В. Еволюція теорій економічного зростання та чинники його оцінювання. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2020. № 2 (22). С. 18–30. URL: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/219125/218840>.
6. Шацька З. Я. Особливості формування підприємницьких структур в умовах цифрової економіки. *Цифрова трансформація та інновації в економіці, праві, державному управлінні, науці та освітніх процесах*: збірник тез наукових праць Міжнародної науково-практичної конференції (Київ-Буковель, 18–21 березня 2019 року) / Фінансово-економічна наукова рада, 2019. 132 с.
6. Шацька З. Я. Сутність дефініції поняття «підприємницька структура» та підходи до її трактування. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну*. Серія: Економічні науки. 2018. № 6 (129). С. 111–124. DOI:10.30857/2413-0117.2018.6.